Mikael Hidén

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA 6.11.2024 KELLO 9.00
HE 134/24 vp terveydenhuoltolain 51 a ja 51 b §:n ja korkeakoulu-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 10 a ja 10 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esittämien lakiehdotusten sisällöstä ja tarkoituksesta saa täsmällisen kuvan seuraavasta kuvauksesta esityksen säätämisjärjestysperustelujen alussa (s. 104):

> ” Esityksessä ehdotetaan, että 1.9.2023 voimaan tulleesta 14 vuorokauden hoitoon pääsyn enimmäisajasta perusterveydenhuollon kiireettömässä sairaanhoidossa luovutaan, ja palataan 1.1.2025 alkaen aiempaan sääntelyyn, jonka mukaan ensimmäinen hoitotapahtuma olisi järjestettävä lääketieteelliset seikat ja potilaan yksilöllinen tilanne huomioiden kohtuullisessa ajassa, kaikissa tilanteissa kuitenkin viimeistään kolmessa kuukaudessa. Vastaavasti ehdotetaan, että perusterveydenhuoltoon kuuluvassa suun terveydenhuollossa luovutaan 1.9.2023 voimaan tulleesta neljän kuukauden kiireettömään hoitoon pääsyn enimmäisajasta sekä 1.11.2024 voimaan tulevasta kolmen kuukauden hoitoon pääsyn enimmäisajasta ja palataan aiempaan sääntelyyn, jonka mukaan ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä hammaslääketieteelliset seikat ja potilaan yksilöllinen tilanne huomioiden kohtuullisessa ajassa, kaikissa tapauksissa kuitenkin viimeistään kuudessa kuukaudessa. Muutokset eivät kuitenkaan koskisi lapsia eivätkä alle 23-vuotiaita nuoria. ”

Edellä esitetyn lisäksi voidaan todeta, että ehdotukseen on osaltaan johtanut julkisen talouden vaikeutunut tila – ”Esitys on osa hallituksen julkisen talouden vahvistamiseksi valitsemaa kokonaisuutta” (perustelut, s. 112).

Esitys on lähetekeskustelussa lähetetty valmisteltavaksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto. Lakiehdotusten yleisen asianmukaisuuden ja yksityiskohtaisen tomivuuden arviointi kuuluu siten sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja perustuslakivaliokunnan tehtävänä on lausua lähinnä vain ehdotusten perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta kansainvälisiin

ihmisoikeusvelvoitteisiin

Esityksen perustelut on nähdäkseni laadittu hyvin huolellisesti ja lakiehdotusten arvioinnissa relevantit näkökodat - puolesta ja vastaan – tuodaan tasapuolisesti lukijan saataville. Myös suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva perustelujen jakso (runsaat 15 s.) tuo seikkaperäisesti ja nähdäkseni tasapainoisesti esille niin perustuslainmukaisuuden puolesta puhuvat kuin sen kannalta krii- tiset näkökohdat. Jakson lopussa hallitus esittää käsityksenään, että lakiehdotukset voidaan säätää tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, mutta pitää kuitenkin suotavana, koska ehdotuksilla voisi ”tässä luvussa esitetysti olla vaikutuksia” PL 19,3 §:n ja 6 §::n turvaamien oikeuksien toteutumiseen, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

- - - - - - -

Minusta lakiehdotukset voidaan perustellusti käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Tätä kantaa puoltavat tässä erityisesti seuraavat näkökohdat. Sen , minkä tasoisesti julkinen valta toimenpiteillään turvaa esimerkiksi PL 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen velvoitteiden täyttämistä, on käytännössä katsottu voivan joissain rajoissa riippua julkisen talouden tilasta. Käsillä olevassa tilanteessa julkisen talouden tila ja sen lähiaikojen kehitysnäkymät ja toisaalta väestön ikääntymisen mukanaan tuomat lisääntyneet tukitoimien tarpeet voivat merkitä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita hoitotakuiden jonkinlaisille heikennyksille. Nyt ehdotettujen heikennysten tason hyväksyttävyyden puolesta puhuu tässä se, että heikennyksissä ollaan ehdotusten mukaan palaamassa sellaisiin hoitotakuihin, joita on lähivuosina säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella ja joita siis valiokunta on tuolloin pitänyt perustuslain kannalta hyväksyttävinä. Tämä näkökohta on tässä huomion arvoinen, vaikka ei voidakaan lähteä siitä, että hoitotakuujärjestelyjen perustuslainmukaisuuden arvioinnissa merkittävät näkökohdat ovat kuluneina vuosina pysyneet muuttumattomina. Hoitotakuujärjestelyjen muutosten arvioinnissa ei voida sivuuttaa myöskään sitä, että tässä ei ole kysymys vain heikennyksistä osoitettujen taloudellisten resurssien riittävyyden mielessä, vaan on myös kysymys tarvittavan ammattihenkilöstön saatavuudesta. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa tarkastellaan myös lasten ja nuorten erityiskohtelua perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Lakiehdotuksissa kohdennetaaan ehdotetut muutokset niin, että lapsia

ja alle 23 vuotiaita koskeva sääntely jää nykyiselleen. En osa pitää tällaista kohdentamista ja siinä ilmenevää lasten ja nuorten erityistarpeiden huomioon ottamista perustuslain yhdenvertaisuusnormin vastaisena tai edes sen kannalta reaalisesti ongelmallisena.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa todetaan eräänä ehdotusten hyväksyttävyyden puolesta puhuvana seikkana seuraava (s. 112):

> ”....Tarkastelussa on kuitenkin syytä huomioida, että ehdotettavan sääntelyn mukaan hoitoon pääsyn olisi aina toteuduttava potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa. Hoitotakuuajat ovat siis enimmäisaikoja, joita ei voi ylittää edes kaikkein kiireettömimmissä tapauksissa. Yksilöllisessä arviossa hoidon tarpeesta arvioidaan aina se, tarvitseeko potilas hoitoa nopeammin kuin lain sallimassa enimmäisajassa. Kyse on lääketieteellisiin seikkoihin perustuvasta arviosta, ja useimmissa tilanteissa sääntely edellyttää hoitoon pääsyä huomattavasti enimmäisaikaa nopeammin....”

Esitetty asiaintila on merkittävä yksilön oikeuksien kannalta ja myös lakiehdotusten yleistä hyväksyttävyyttä koskevien arvioiden kannalta. Lainatussa kohdassa esitetyn asiaintilan tosiasiallista käytännön merkitystä on tarkasteltu säätämisjärjestysperustelujen seuraavalla sivulla olevassa kappaleessa, jossa lausutaan mm. (s.113): ”Valvontaviranomaisten keinot valvoa lakisääteis(t)en enimmäisaikaa lyhyempien kohtuullisten hoitoonpääsyaikojen toteutumista ovat myös rajalliset.” Edellä lainatussa kappaleessa tarkoitettu, hoitoonpääsyoikeutta koskeva asia on yksilön oikeusturvan kannalta oleellisen tärkeä.. Sen vuoksi olisi aiheellista, että perustuslakivaliokunta lausunnosssaan korostaisi tämän oikeuden käytännön toteutumiseen kohdistuvan valvonnan merkitystä.